іншому світі душа померлого повинна перетнути річку Смородину, інколи по Калинову мосту, але все ж небіжчиків спалювали саме в човні. Кладовище вважалося не тільки місцем поховання померлих, а й святилищем. Тут регулярно проводили обряди, ритуали і свята [3, с. 12].

Поховальний обряд у давніх слов'ян – це невід'ємна частина життя, перехід Душі в інший світ, сходження на інший щабель. Печаль за минулим була не такою гіркою – похорон завершувався загальним бенкетом, де згадували минулого добрим словом, не плакали й не голосили. Древні традиції похорону слов'ян ґрунтувалися на згоді живих зі смертю. Поховальний обряд слов'ян являє собою значний, досі не досліджений пласт вітчизняної культури. Деякі його складові збереглися в сучасній українській поховальній обрядовості.

Список використаних джерел та літератури:

1. Рыбаков Б. А. Язычество Древней Руси. М. : Наука, 1987. 783 с.
2. Волхв В. Славянская Книга Мертвых. М.: «ВАМ», 2015. 768 с. URL: https://www.e-reading.club/chapter.php/1009965/2/Volhv_-_Slavyanskaya_kniga_mertvyh.html.
3. Велецкая Н. Языческая символика славянских архаических ритуалов. М. : Наука, 1978. 105 с.
4. Релігія древніх слов'ян. URL: http://www.grandars.ru/college/filosofiya/religiya-drevnih-slavyan.html.
5. Слов'янський похоронний обряд. URL: https://славяне.сайт/pохoronnyj-obryad.
6. Язичництво словян. URL: http://historynotes.ru/yazychestvo-slavyan.

Мирослава Завадська
студентка І курсу історичного факультету
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
(*науковий керівник: ст. викл.* ***М. В. Хададова)***

ДОСЛІДЖЕННЯ ДРЕВЛЯНСЬКИХ ПАМ'ЯТОК ЖИТОМИРЩИНИ (НА ПРИКЛАДІ КОРОСТЕНСЬКОГО ГОРОДИЩА №1)

Однією із цікавих сторінок історії нашого краю є боротьба племен, відомих за літописами як древляни, із київськими князями за створення централізованої держави в часи зародження Київської Русі.

Перші відомості про древлян містяться в недатованій частині Несторової «Повісті минулих літ». Торкаються вони процесу широкого розселення слов'янських племінних союзів на території Східної Європи у

другій половині І тис. н. е.: «Тако же и ти словене пришедше и сідоша по Днепру и нарекошеся поляне, а друзии древляне, зане седоша в лесах...» [4] . Як бачимо, у списку Нестора древляни названі другими, слідом за полянами. Прозора і етимологія племінної назви - на противагу південнішим сусідам, що зайняли відкриті простори лісостепової частини Подніпров'я, древляни заселили лісові масиви. [2, с. 15].

Літописна легенда про помсту княгині Ольги древлянському князю Малу за смерть Ігоря шляхом спалення його столиці Іскоростеня набуває реальних обрисів під час обстеження залишків коростенського городища № 1.

Археологічні розкопки пам'яток древлянської землі, розпочаті в середині XIX ст., сьогодні продовжують науковці Житимирської археологічної експедиції Інститутут археології НАН України. Дослідження останніх років не лише підтверджують літописні відомості, але й розкривають матеріальні та соціальні досягнення нашого древлянського роду, дають можливість встановити межі древлянської землі [3].

Коли виникло місто Іскоростень? Це питання остаточно не вирішене й досі. Перша згадка про нього в «Повісті минулих літ» датується 945 роком. Чи так є насправді? Адже в легенді про заснування Києва йдеться, що одночасно «у древлян було князівство своє», центром якого вочевидь був Іскоростень [4,с. 39] . Отже, древлянській столиці щонайменше має бути стільки ж років, скільки й Києву. Пошуки відповідей на це питання можуть дати результати археологічних розкопок.

Археологічні дослідження стародавнього Іскоростеня, який знаходиться на території центральної частини сучасного міста Коростеня, районного центру Житомирської області, що розпочалися більш, ніж сто років тому, виявили, що місто мало досконалі на час формування Київської Русі оборонні споруди, і по суті, було неприступною фортецею. Розташовувалося воно на ізольованому узвишші правового берега р. Уж. З південно-західного боку його омивали води річки, із західного та південного протікав невеликий струмок із сильно заболоченою заплавою [6, с. 154]. У зоні видимості по течії р. Уж були розташовані ще два древлянських городища.

Ґрунтовні праці авторитетних археологів кінця XIX – початку XXI ст. дають підстави вважати, що «гніздо» коростенських городищ утворилося десь у Vст. До кінця VI ст. між ними сформувалися поселення ремісників, челяді, молодших дружинників, які в сукупності й утворили град Іскоростень, розташований у межах сучасного міста у вигляді чотирьох городищ – залишків літописного Іскоростеня, згадуваного «Повістю минулих літ» під 945- 946 рр. [8].

Городище № 1 було відоме як «Червона Гірка» («Замчище», «Замкова гора», «городище Мала», «Свята гора», «Кременниця»). Це поселення VI-першої половини X ст., розташоване на північно-східній правобережній частині міста в районі вул. Шатрищанської за 1,5 км вниз по течії р. Уж. Займає природно-ізольований останець гранітної першої надзаплавної тераси р. Уж, який із півдня і півночі був оточений руслом невеликого струмка, із сходу болотом, а із заходу водами Ужа. Висота городища над рівнем річки сягала 20–25 м [1, с. 7].

Серед відомих науковців XIX-XX ст., що займались археологічними розкопками на території Коростеня, ми зустрічаємо імена Антоновича В. Б., Штейнгеля Ф. Р., Хвойки В. В., Гамченка С. С., Козубовського Ф. А., Мовчанівського Ф. М., Гончарова В. К. та ін. [7, с.86]. окремо треба відзначити науковий внесок у дослідження древлянських пам'яток Б.А.Звіздецького. Саме він визначив приблизні межі древлянської землі, а також керував розкопками кількох древлянських городищ, серед яких особливе місце посідав літописний Іскоростень. Б. А. Звіздецький визначив, що на всій території розкопів простежувалися сліди пожежі — обгоріле дерево, перепалене каміння, попіл. У рові також був виявлений шар перегорілого каміння та деревного вугілля. Серед знахідок були й такі, що свідчили про військові сутички безпосередньо на городищі — обпалені людські рештки, срібні й бронзові бляхи поясів дружинників, наконечники стріл та списів тощо. Подібна картина спостерігалася і в розкопах на території посаду [5, с. 298] .

На думку Б. А. Звіздецького, життя на городищі після його спалення вже не відновлювалося, оскільки відсутні матеріали пізнішого періоду. З цього часу, а саме з другої половини X ст., починається занепад древлянських «градів», таке явище спостерігається на 15 укріпленнях із 20.

Проаналізувавши історію археологічних досліджень які проводились на древлянській землі від кінця XIX – у першій половині XX ст. ми дійшли висновку що розкопки велися періодично і незначними площами, а планомірно почали досліджуватися лише протягом останнього десятиріччя. Особлива увага приділялась столиці древлян – городищу, спаленому в середині X ст. Ця пам'ятка є еталонною, тобто прикладом древлянської фортифікації вказаного періоду. Результати розкопок підтвердили літописні відомості про загибель міста, а також дозволили довести значну роль Древлянської землі та її столиці як центрів торгівлі, ремесла, культури.

Список використаних джерел та літератури:

1. Звіздецький Б. Археологічні дослідження в північно-східних районах Житомирського Полісся (матеріали та дослідження до археологічної карти

області: Коростенський, Овруцький та Народицький райони) Коростень, 2008. 129 с.
2. Звіздецький Б. А. Городища IX-XIII ст. на території літописних древлян. К., 2008. 176 с.
3. Звіздецький Б. А. Про кордони Древлянської землі// Археологія. – Т.4. К., 1989. С. 47-58.
4. Лаврентиевьска летопись / ред. Е. Карский. – Л., 1926-1928 (Полное собрание русских летописей), Т.1 – М., 1997. 174 с.
5. Петраускас А.В., Польгуй В.І., Хададова М.В. Нові дані про історичну топографію літописного Іскоростеня // Міста Давньої Русі. Збірка наукових праць пам'яті А.В.Кузи. К., 2014. С.294-301.
6. Толочко П.П. Київ та Іскоростень в процесі становлення давньоруської держави // Стародавній Іскоростень і слов'янські гради : Збірка наукових праць. Т.2. Коростень, 2008. С. 153-156.
7. Хададова М.В. Нові дослідження літописного Іскоростеня // Археологія &Фортифікація Середнього Подністров'я. Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2013. С.85-87.
8. Коростень: комплекс городищ літописного Іскоростеня. URL: http://forum.zamki-kreposti.com.ua/topic/1039.

Олена Смоліговець
студентка І курсу історичного факультету
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
*(науковий керівник: д. і. н., проф. **О. А. Буравський**)*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ХРИСТИЯНСТВА У ЧЕХІЇ ДО XVI СТ.

Становлення та розвиток християнства у слов'ян в добу середньовіччя продовжує привертати увагу сучасних дослідників, що допомагає у глибшому осмисленню історико-культурного минулого їх держав.

Метою статті є аналіз становлення та розвитку християнства в Чехії до XVI ст.

Зазначена проблема знайшла своє відображення у низці наукових досліджень, серед яких необхідно виділити, зокрема праці: Л. П. Лаптєвої, А. П. Власто, В. І. Ярового, Г. Ф. Матвєєва, З. С.Ненашевої та ін.

Слов'яни Моравії, які оселилися на цих землях у V-VI ст., на думку Власто, до VIII ст. не мали контактів із християнським світом. В їхній пізнішій історії немає також ознак впливу християнства, як можна було б